

murberget

Länsmuseet Västernorrland

Vita vantar är ett måste

Besökssiffrorna
har vänt uppåt

ÅRSBERÄTTELSE 2010
MED ÅRSREDOVISNING

Besökstalen har vänt uppåt

Ett år av ekonomisk oro i Västernorrland drabbade även läns museet med besked om minskade anslag från stat, kommun och landsting. Icke önskvärda men nödvändiga besparingar präglade mitt uppdrag under första halvåret 2010. Viktiga funktioner och arbetsuppgifter har valts bort, uppskattade medarbetare har varslats om uppsägning, tjänster har dragits in. Det är viktigt att tydligt säga att besparingarna kommer att märkas, att delar av tidigare verksamheter inte kan upprätthållas och att det kommer att ta viss tid att anpassa oss alla till en delvis ny situation.

När jag blickar tillbaka på året som gått finns det även mycket att glädjas över. Jag har vid upprepade tillfällen i tidigare årsberättelser påpekat riksantikvarieämbetets uppdrag och ansvar att i förhandlingar med Spanska staten säkerställa att det stulna medeltida relikskrinet från Ullånger återbördas till församlingen. Efter mer än tio år är nu skrinet tillbaka i länet och jag vill tacka riksantikvarie Inger Liljequist och hennes medarbetare för att denna delikata fråga fått ett så lyckosamt slut.

Spännande utställningar och verksamheter på Murberget har vänt fleråriga vikande besöksiffror till en uppgång. Detsamma gäller utgårdarna Ulvö Kapell och Gammelgården i Myckelgensjö. Båda uppmärksammades under sommaren i Radio Västernorrlands programserie, i samarbete med läns museet, om länets främsta kulturhistoriska besöksmål.

Friluftsmuseet Murberget bemannades sommaren 2010 för första gången av ordinarie personal vilket gav positiva och direkta möten med våra besökare. På området har upprustningen av lusthuset vid Ävike Herrgård fortsatt och en genomgripande renovering av kokhuset vid fäbodvallen kunnat genomföras i samverkan med länsstyrelsen. De populära allsångskvällarna drar en stor publik till sig, i år för första gången med Härnösands Stift som medarrangör.

Ytterligare samarbete med Svenska kyrkan påbörjades i slutet av året när

den omfattande renoveringen av Härnösands domkyrka drogs igång. Läns museet har fått förtroendet att ansvara för konservering av inventarier och ytskikt i kyrkans interiör.

På arkeologisidan har de spännande utgrävningarna i niprasen utmed Ångermanälven söder om Sollefteå fortsatt. Rika fynd från folkvandringstid har gett en delvis ny bild av denna rika bygd för 1500 år sedan.

Våren 2010 gick jag via museets hemsida ut med en fråga om vad våra besökare vill se på museet, vad vi skall berätta om. Två tydliga svar var: visa mer ur samlingarna och ordna en bra miljö för barnen på museet.

Vi kommer redan 2011 ta fasta på detta. En stor utställningssatsning blir "Samlat för dig!", en uppföljare till en uppskattad utställning från 1990-talet. Utställningen baseras på museets egna samlingar med en inriktning mot samlandet som fenomen.

Under året kommer vidare ett eget rum för barn och barnfamiljer att etableras i den mindre av de två stora utställningssalarna på museets första våning. Vi kommer återbruka delar av installationen "Terassen" från utställ-

ningen "Ljudlabyrint" och omforma den till en flexibel mötes- och lekplats i anslutning till museets restaurang.

Inför 2011 har vi nu att finna nya former för samverkan i en tid av förändringar på museet, i länet och i landet. En ny kulturpolitik medför nya relationer och ett nytt samspel mellan stat och region, mellan regionen, kommunerna och civilsamhällets olika grupperingar. Hur kommer frågan om nya regionbildningar i Sverige och då särskilt norra Sverige påverka läns museerna och Murberget? Förra årets valutgång innebär en till stora delar ny styrelse för Murberget och måhända nya synpunkter på museets uppdrag, prioriteringar och inriktning.

Jag vill avsluta med att tacka styrelseledamöter i den gamla styrelsen, och då särskilt arbetsutskott och styrelseordförande Kenneth Vestin, för gott samarbete under de gångna åren. Styrelsens engagemang har varit och kommer fortsatt att vara en viktig förutsättning för en positiv utveckling av Murberget, Läns museet Västernorrland.

Bengt Edgren, landsantikvarie

Besökstalen har vänt uppåt	2
De möttes igen i Härnösand	4
Tre frågor till Christina Sollén	5
Lek med historia	6
Vita vantar ett måste	8
Mopeden en viktig del av ungdomskulturen	9
Tre frågor till Annso Grahn	10
Kokhuset återuppstår	11
Personalen i nya kläder	12
Liv och rörelse bland gårdarna	14
Fokus på länets kulturmiljöer	15
Jag minns mina fyra år som ordförande	16
Från Härnösand till Sollefteå	17
Besöksstatistik	18
Karta över uppdrag	19

ÅRSBERÄTTELSE 2010
© Murberget, Läns museet Västernorrland, Härnösand 2011
ISSN: 1651-07047
ANSVARIG UTGIVARE: Bengt Edgren
REDAKTÖR/TEXT Ann-Sofie Ingman
FOTO: Björn Grankvist
GRAFISK FORM: Christina Sollén
TRYCK: Hemströms Tryckeri, Härnösand.

Framsides bild: "Nu gasar vi"

Domprost Tor Frylmark och landsantikvarie Bengt Edgren på Murberget.

De möttes igen i Härnösand

De var studentkamrater i Västerås. 35 år senare möttes de igen i Härnösand, domprosten Tor Frylmark och landsantikvarien Bengt Edgren. Det var kyrkstölderna i länet för några år sedan som förde dem samman, och ett möte på Riksantikvarieämbetet för att vara lite mer precis.

– Du sa ditt namn och jag tyckte att det lät väldigt bekant, minns Bengt Edgren.

Senare samma dag under ett besök hos sin mor i Västerås fick han svaret. Hon hade som av en händelse plockat fram ett skolfotografi med avgångsklassen från Rudbeckianska skolan 1969.

– Där fanns ju Tor, jag kände igen honom direkt.

Nu sitter de båda framför kortet och tittar på sina forna klasskamrater.

– Han blev präst, han pastor och Eva här hon är gift med biskopen i Strängnäs, berättar Tor Frylmark.

Det vet han av kollegiala skäl. Inte för att kontakten med klasskamraterna varit tät och intensiv. Kanske inte så konstigt att klassåterföreningar

uteblivit. Någon vidare sammanhållning fanns det aldrig i klassen med 25 flickor och 5 pojkar.

Allt var mycket lugnt och städat, höga betyg, minns de båda och nickar instämmande mot varandra.

– Jag och min kompis Christer var ”tokfromma” på den tiden. Vi gick till rektorn och ordnade med ett andaktsrum, berättar Tor Frylmark.

För Bengt Edgrens del stannade det vid sång i Domkyrkans Mariakör. Jordmånen förefaller ändå att ha varit god för en framtid inom kyrkans värld. Skolan har även fostrat vår ärkebiskop, Anders Weijryd.

Bengt Edgren och Tor Frylmark vill inte skriva under på att så var fallet, en klassisk skolmiljö vid Sveriges äldsta gymnasium däremot. En fantastisk miljö på många sätt och kulturutbudet kunde ingen klaga på.

– Västerås är en förtalad stad, bara framställd som en industristad, men den är så mycket mer. Domkyrkan är en av de vackraste i landet, menar Bengt Edgren.

– Även om en renovering var omdis-

kuterad, inflikar Tor Frylmark.

Ett och annat skolminne gör sig påmint när det blivit tid att blicka tillbaka till det sena sextioalet. Många lärare var starka personligheter, vilket inte ska förväxlas med goda lärare.

– Vår klasslärare förslösade väl en hel del av vår tid på Uppsalaminnen, konstaterar Tor Frylmark.

– Jag glömmer aldrig läraren som bad mig läsa en kärleksdikt. När jag läst klart sa hon jätteirriterat: ”Bengt, det hörs att du aldrig varit kär”. Sedan läste hon själv med stark inlevelse, berättar Bengt Edgren och skrattar lite inför minnet.

Till Härnösand kom de båda i början av 2000-talet, Bengt Edgren 2001 och Tor Frylmark ett år senare. Kyrkstölderna blev en orsak till att de möttes på nytt, liksom frågor kring kyrkoantikvarisk ersättning. De har också hunnit med att rida ut en storm som uppstod i samband med att länsmuseets styrelse beslutade att öppna Murbergs kyrkan för borgerliga förrättningar.

Det är nu inte något som grumlat

relationerna. Eller som Tor Frylmark uttrycker saken:

– Ibland måste man ställa saker på sin spets, inte vara rädd. Man måste våga lyfta upp saker och reda ut dem.

Det senaste året har präglats av ett gott samarbete och flera gemensamma arrangemang. Båda organisationerna deltar i ett fyrpartssamarbete med Sambiblioteket och Technichus. Domkyrkans medverkan vid allsångskvällen i mitten av juli förra året är ett annat exempel.

– Det var jätteroligt, berättar Tor Frylmark och tillägger att Domkyrkan fick mycket positiv respons på detta.

Särskilt minns domprosten den lilla flicka som han gav en liten gåva under allsångskvällen.

– Hon kom till gudstjänsten sönda-

gen efteråt för att vi skulle få träffas igen. Det var förstås en speciell upplevelse.

Renoveringen av Domkyrkan inledes under hösten och där finns Murberget representerat genom konservatorerna som arbetar med interiör och föremål.

– Det blir nog jättebra. Det är jag inte ett dugg orolig för, säger Tor Frylmark.

Framtida samarbeten ser de båda fram emot. Sannolikheten är stor för att Domkyrkoförsamlingen finns med även sommaren 2011.

– Är inte utescenen intressant för en friluftsgudstjänst också? Undrar Bengt Edgren.

– Jag tar med mig din fråga, sedan får vi se, lovar Tor Frylmark.

Bengt Edgren

Tor Frylmark

Murbergets butik

Hantverk Böcker Leksaker
Godis Textilier Smycken

Fri entré. www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11–16
butik, mat & kafé, tfn 0611- 886 00

m murberget
Länsmuseet Västernorrland

3 frågor till

Christina Sollén, Murbergets grafiska formgivare som arbetat med publikationen Mauretanien/ Västernorrland

Hur tänkte du kring formen av publikationen?

Det var många fina bilder och jag kände att de definitivt skulle påverka formen. Helst fylla ut på helsidor. Nu blev det ju inte riktigt så, men nästan. Texten måste vara lättläst och rader-na inte för breda. Jag provade grad och storlek till dess de kändes rätt.

Mötte du på svårigheter i arbetet?

Det är alltid svårt att anpassa texterna så att det fungerar sida efter sida. En bild, till exempel, hade för dålig upplösning. Så den fick bytas ut till en helt annan. Annars så gick det väldigt bra att göra publikationen. En fantastisk bildbank att välja ifrån!

Kan du ge en högst personlig kommentar till den?

Det var intressant att försöka spegla fisket i Västernorrland kontra Maur-etanien. Att hitta kontraster och likheter. Har lärt mig en del om Mauretanien på ”resan” från första skiss till det färdiga trycket. Slutligen tycker jag att publikationen blev både lättläst och vacker.

Tatu, Riia och Valma har klätt ut sig i medeltida kläder i Lilla Pekkala, en liten lekplats i Satakunta museum.

Lek med Historia! Historiaa leikkien

Pedagogiskt seminarium i Härnösand 10 – 11 november.

Inom ramen för det treåriga EU projektet KulturBro samarbetar Satakunta Museum och Murberget Länsmuseum Västernorrland för att öka kunskapen om, och förståelsen för våra regioner och vår gemensamma historia. Den pedagogiska infallsvinkeln var redan under planeringsstadiet en bärande idé. God pedagogik är en framgångsfaktor för att se kulturhistoriska sammanhang, en huvuduppgift på ett kulturhistoriskt museum. Kulturarvet kan också, rätt använt, vara betydelsefullt för regional identitet och utveckling.

Murberget och Satakunta Museum ville med seminariet visa på den mångfald av pedagogiska grepp som de kulturhistoriska museerna kan arbeta med. Förankrade i historiska fakta och med en lokal/regional plattform kan museerna tillsammans med skolan arbeta ämnesintegrerat ur nya oväntade infallsvinklar. Rätt använt är museet en inspirerande resurs för skolan och

ett stöd i undervisningen. I den pedagogiska situationen kan man använda sig av fantasi och drama för att fånga intresset och sedan jobba vidare med fakta. I konkret arkeologi och byggnadsvård är ofta arbetet i sig fängslande och en stark upplevelse. Museerna kan anpassa och blanda drama och berättande med rena fakta och konkret arbete. Resultatet ger ofta en stark känsla av autenticitet.

Seminariet samlade ca 70 museipedagoger från Sverige och Finland. Dineke Stam (independent consultant on Intercultural Museum and Heritage Projects) från Nederländerna höll samman de två dagarna med utgångspunkt i Modern ways of engaging with past cultures och workshops. Interkulturellt lärande uppstår på de arenor där det finns plats för att spegla den egna självbilden. En varm och trygg arena framkallar dialog och främjar lärprocessen.

Mattias Bäckström inledde med utgångspunkt i Murbergets grundare

Theodor Hellmans visionära tankar kring det goda samhället. Museet är i sig ett läromedel där enskilda föremål var placerade i sitt verkliga sammanhang. Hans nu 100 åriga pedagogiska grundsyn gav avtryck i planeringen av Friluftsmuseet för Murberget och manar till fortsatt utveckling inom museipedagogik.

Tidsförflyttningar i olika former är ett genomgående tema i dagens museiundervisning. Ylva Steen tog sin utgångspunkt i de magiska ögonblick man kan framkalla med hjälp av drama där deltagarens egen upplevelse är det viktigaste, till skillnad från teater där manus, repliker och publikens upplevelser är viktigast. På Jamtli har hon arbetat med improvisationer kring en grundhistoria helt för publikens skull. Styrkan i drama är själva inlevelsen, känslan, det kan bli magiska ögonblick när tid och rum upphör och det känns som om vi var där. ”Att berätta (en) historia” handlar för Ulf Årnström mycket om de frågor som uppstår genom ped-

agogiska berättelser. Han har till och med konstruerat en formel: N+Q+C=L (narrative, question, communication, learning). Sanna Asikainen forskar om Processdrama och använder drama bl a på Rosenleewmuseet i Björneborg. Även hon berättar om hur lärandet sker i en fiktiv värld där besökarna får en känsla som om de var där, vilket stärker lärprocessen.

Länsmuseum och Stiftelsen Nämfor- sen samverkar sedan 10 år med Näsåkers skola i ett adoptionsprojekt där barnen bl a har inventerat fornlämningar, grävt stenåldersboplatser och rengjort hållristningar. Skolan har inskrivet i den lokala skolplanen att arbeta med hållristningarna. Museets ambition är att möta och komplettera skolans arbete genom att berätta om den spännande förhistorien och kulturmiljöerna i skolans omedelbara närhet inte bara i Näsåker utan i hela länet. Vi försöker att bygga upp en länsverksamhet med Fornfaddrar, ofta skolor i samarbete med hembygdsföreningarna där barnen tar sig an en fornlämning eller kulturmiljö nära skolan. Grundidén bakom Länsmuseumets förhistoriska utställning är skapad i dialog med forskarvärlden. Många vetenskapliga teorier ligger till grund för utställningens gestaltning, också existentiella frågor finns med. I den gemensamma arkeologiska utställ-

ning som nu planeras för Satakunta och Västernorrland ser vi återigen hur i det fria tankearbetet inför gestaltningen av en utställning uppstår nya tankar, som också har en vetenskaplig relevans och vice versa.

Festmiddagen ägde rum i Lindströmmrummet där Maria Nordlund berättade om asagudarnas kvinnor. Under kvällen presenterades en performance med suggestivt ljud, bild och berättande; en tolkning av en fiktiv förhistorisk salfångstmyt.

I det skogsfinska landskapet finns en påtaglig gemensam historia. Men det måste undersökas vad som är myt och vad som är vetenskap. Eftersom de skriftliga källorna är få, kompletterar arkeologin de historiska fakta. Med hjälp av korta berättelser kan föremålen/skärvorna bli levande och sätta i ett sammanhang. Arkeologiska undersökningar tillsammans med ortsbefolkningen skapar ett lokalt engagemang. Tuulikki Kiilo berättar om Toivo, ett byggnadsantikvariskt centrum i Björneborg. Den tidigare så förfallna fastigheten blev ett verktyg i rådgivning för reparation och renovering av gamla hus. Satakunta museum arbetar nu i det renoverade huset pedagogiskt för att skapa förståelse för god byggnadsvård. Barnen kan t ex lära sig byggnadsvård på sommarläger och här finns en byggnadsvårdsshop. Att locka

barnen till museet för att berätta om Björneborgs historia är viktigt. Har barnen dessutom roligt på museet drar de med sina föräldrar för att visa dem!

På Mittuniversitetet pågår en treårig förskollärarytutbildning i kulturarvspedagogik, i samarbete med länsmuseumerna i Trondheim och Östersund med inriktning mot lärande inom kulturarvsområdet.

I den avslutande workshopen utgick Dineke Stam från en digital tankekarta med seminariedeltagarnas egna bilder från verksamheter på hemmaplan. Dineke avslutade med ett museibesökarcitat:

”Museer är trygga platser för farliga idéer”.

Margareta Bergvall,
projekledare KulturBro

Föreläsare var: Dineke Stam, Mattias Bäckström, Ylva Steen, Ulf Årnström, Sanna Asikainen, Margareta Bergvall, Eva Edberg, Maria Nordlund, Peter Holmblad, Björnola Lind, Mikael Öberg, Torkel Lundberg, Maud Wedin, Stig Welinder, Tuulikki Kiilo, Carita Tulkki, Lena Ivarsson, Ann Larsson-Dahlin.
Moderator: Märta Molin.

Dockteater ”Renässansfursten” i Björneborg.

Vita vantar är ett måste

Josefina Freidwall är konservator och arbetar framförallt med samlingarna på Murberget, inte minst i samband med utställningar. Inget material är viktigare än det andra för henne. Det är tänkandet som finns bakom självaste bevarandet som lockar. Och de vita vantarna är en självklarhet, en del i ett säkerhetstänk.

– De är viktiga för att inte skada vare sig föremålet eller mig som hanterar det, förklarar hon och förtydligar:

– Man tänker kanske inte på det, men till exempel ett fingeravtryck på ett metallföremål går aldrig att få bort. Det kan innehålla rester av lite allt möjligt som på sikt bryter ner materialet.

Samtidigt kan det finnas en hel del olika kemikalier och annat på gamla föremål som det inte är så bra att utsättas för, som arsenik och DDT till exempel.

Vi möts för en pratstund i "Nu gasar vi!", en av de utställningar som hon arbetat med under 2010. Den innebar en hel del uppgifter som hon vanligtvis inte jobbar med. Av allt som visas i den, alla mopeder, skyltar, hjälmar och så vidare är det bara ett par av dem som kommer från samlingarna. Det mesta har samlare lånat ut, inte minst

från Njurunda Classic Moppe. Medan allt i museets samlingar är registrerat fanns det nu väldigt lite dokumenterat om de olika föremålen.

Tanken på säkerhet var inte någon annan, bara på ett annat sätt. I det här fallet handlade det framför allt om att fotografera och notera vad som lämnades in, vad det var och var ifrån det kom.

– Det var ett väldigt roligt jobb och jag lärde mig mycket om mopeder, konstaterar Josefina och fortsätter:

– Jag förstår att det ger en annan sorts frihet med en moped om man bor på landet. Den gör det möjligt att ta sig iväg lite längre hemifrån än om man ska cykla till exempel.

En del är väldigt snygga också, som Apollo med emblemet i fronten, eller som racerkänslan hos den där svart/vita Crescent mopeden.

Lite roligt är det också med människor som går in för en sak fullt ut, som att samla mopeder och allt vad som hör dem till. Där ser Josefina Freidwall beröringspunkter till sitt eget arbete. Det handlar om att låta sig uppslukas av vad hon för stunden har att hantera.

För en konservator handlar det om att skapa så goda förutsättningar som möjligt för ett föremål. Det innebär inte att hon ska försöka återskapa det

till någon form av ursprungligt utseende och sudda ut spåren efter vad det har varit med om.

– Jag söker möjligheter för att minimera nedbrytningen.

Inget är självklart. Istället handlar det om att leva sig in i föremålet, undersöka det och söka förstå dess unika förutsättningar.

Om föremål ska ställas ut kan det kräva att man ger det en montering som ska stödja föremålet under utställningstiden. Det kan gälla både föremål i textil och hårdare material som trä och metall.

– Vid förvaring i magasin, behöver man inte tänka på det visuella på samma sätt. Då tänker jag enbart på vad som är bäst för föremålet vad gäller klimat och ljusförhållanden. Ofta behövs även där någon form av stöd, eftersom det är tänkt att förvaras för evinnerlig tid, men då kan det ibland räcka med att man gör rullar eller kud-dar av silkespapper. Jag får klura lite.

Något drömföremål att ta sig an kan Josefina Freidwall inte komma på.

– Alla är lika intressanta, nästan. Men det är klart guld från romartiden och så sitter jag där och får röra det. Visst känns det märkvärdigt. Eller när vi hade en målning av Ernst Josephson i ateljén.

Mopeden en viktig del av ungdomskulturen

– Jag har upplevt allt det här, förklarar Curt Nordlander, chef för tekniska avdelningen på Murberget och pekar mot pratbubblorna ovanför raden av mopeder som speglar historiken kring fordonet.

Har du jackat kolvn? Kapat toppen?

– Det var så vi sa till varandra. Från början visste jag inte vad de pratade om, men man lärde sig, fortsätter Curt och berättar att det egentligen handlade om något mycket större än att meka med moppen.

– Det handlar om min egen frigörelse.

Han beskriver framväxten av en ungdomskultur i det tidiga 60-talet. Med mopedens intåg i samhället blev det möjligt för ungdomar att åka miltals bort, inte minst för att träffa tjejer. Tjejer och killar möttes vid kiosken, snackade och tog en tur på moppen. I mellanrummen skötte grabbarna om sina fordon i verkstaden, putsade och trimmade dem för att de skulle gå lite fortare och låta lite mer än vad tillverkaren hade avsett.

Till fritiden hörde också en del bus, snällt bus. När ljuddämparna var bortplockade kunde de åka runt och störa bilden på TV-apparaterna som blivit vanliga i hemmen på den tiden. Hjälmar var inte påtänkt, bara för motorcyklar. Inte ens en mössa var självklar.

– Mössa hade man bara så länge mamma såg på.

Idén om att bygga en utställning om mopeder och allt omkring dem hade Curt burit på rätt länge innan tiden äntligen var mogen för ett genomförande. Arkivarien Göran Gullbro som arbetade en tid vid museet bar på samma önskan och formulerade en enkel projektbeskrivning. Förslaget föll i god jord.

– Det är folkligt och enkelt. De flesta har en relation till mopeder, konstaterar Curt Nordlander och kan se hur utvecklingen gått från att tjejerna satt bak på moppen och till att det numera

kanske än mer är en tjejgrej att åka moped.

– På min tid var mopeder till hundra procent en killgrej.

Vägen från idé och till invigning av utställningen "Nu gasar vi!" var inte spikrak. Efter den första entusiasmen greps de av en del vankelmod kring praktiska frågor. Efterhand släppte det loss och engagemanget från Njurunda Classic Moppe framstår som nära nog ovärderligt.

Värdefull visade sig även kontakten med formgivaren Lilliann Gilmark.

– Hon har lyckats göra entrén lite spännande. Hon är också duktig på att använda rummets volym. Utställningshallen kräver det, men det kan vara svårt.

En del motstånd fanns det mot att fylla en hel vägg med mopeder. Det fanns en rädsla för tyngden i mopederna. Men som så ofta när teknikerna på museet stöter på problem så löser de dem. Sagt och gjort. En tillsats med en lyftkorg till trucken så ordnade det sig den här gången.

Nu är tiden för utställningen snart förbi. Ett känsligt kapitel för Curt och

hans medarbetare på tekniska avdelningen.

– Det är alltid lite tungt att riva det vi byggt upp, lite vemodigt på något vis.

Samtidigt står alltid nya utmaningar och väntar bakom dörren så sorgenprocessen blir aldrig lång. Nu väntar ännu ett av Curts drömpjekt på att förverkligas. Samlat för dig! med föremål ur samlingarna, om samlandet och samlarna.

– Vi gjorde en samlingsutställning inför invigningen av nya museet. Det var en stor upplevelse. Då var jag ny på jobbet och det hände mycket vid den tiden.

Då som nu bygger teknikerna moduler bakom kulisserna. Det är nödvändigt eftersom mellanrummen är små mellan de olika utställningarna. Lusten i arbetet med läns museets utställningar och utmaningarna i att hitta de tekniska lösningarna för att alla idéer ska kunna förverkligas är inte att ta miste på under ett samtal med Curt Nordlander. Teknikintresset är ju också väl grundat. Det spirade redan under tiden när han jackade med kolven hemma i verkstan i Berge.

Lista över utställningar

MURBERGET

Y-salong 10

13 februari 2010 – 28 mars 2010

Krona och Krans

17 april 2010 – 19 september 2010

Nu gasar vi

8 maj 2010 – 13 mars 2011

Fotolinjen Hola 2010

8 maj 2010 – 3 oktober 2010

Made in Västernorrland

25 juni 2010 – 8 augusti 2010

Nils möbler+

2 oktober 2010 – 6 mars 2011

Möbler på marknaden

2 oktober 2010 – 31 oktober 2010

Ung design

2 november 2010 – 28 november 2011

Hantverkarens perspektiv

30 november 2010 – 9 januari 2011

TEXTILARKIVET

Tusen trådar. Tusen år.

3 frågor till

Annso Grahn som jobbade med sommarens omfattande slöjdverksamhet.

Vad var tanken med slöjdverkstäderna som ni hemslöjdskonsulenter erbjöd hela sommaren?

Vi ville dels omsätta utställningen Krona och Krans i en omfattande programverksamhet för att erbjuda besökarna ett mervärde till upplevelsen av utställningen. Dels var det ett perfekt tillfälle för oss att marknadsföra slöjd som hobby, som umgängesform, och som möjlighet att skapa vackra och personliga festutsmyckningar eller presenter.

Slutligen var det ett sätt att locka fler besökare både till utställningen och till museet i stort.

Vilken av dem lockade flest besökare, eller väckte störst intresse bland besökarna?

Det var nog överlag ett ganska liknande intresse för alla verkstäder. Jag tror det visar på att man framför allt är intresserad av att få skapa själv. Exakt vad är mindre noga. Publikrekord hade vi dels på vernissagen, dels på avslutningsdagen då entréhallen förvandlades till en slöjdmarknad med massor av lokla slöjdare som sålde sin slöjd.

Vad tyckte du själv var den roligaste/intressantaste erfarenheten?

Det roligaste var att upptäcka att i många familjer delar barn och föräldrar intresset för att slöjda. Liksom att det var ett mycket uppskattat inslag för familjer på semester. Samma turistfamilj, som campade någonstans i kommunen, kunde återkomma flera dagar i rad för att delta i slöjdverkstan. Slöjd går ju bra att anpassa efter ålder så att alla kan slöjda i samma teknik men på olika nivå. Mindre barn som har kortare tålamod kan ta många raster och springer då gärna runt i labyrinten på museets framsida.

Murbergets mat & kafé

Hembakat kaffebröd

Smörgåsar

Lunchservering
– stor salladsbuffé
med varmrätt

Fri entré. www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16
butik, mat & kafé, tfn 0611-886 00

murberget
Länsmuseet Västernorrland

Kokhuset återuppstår

Fäbodvallen på Murberget är en på flera sätt märkvärdig miljö. Där finns byggnader som gör det möjligt att följa fäbodkulturens utveckling. Där finns också det gamla kokhuset från Mo socken i Örnsköldsviks kommun. – I länet finns ingen motsvarighet till det, berättar byggnadsantikvarie Hjärdís Ek.

Hon är också den som värvat om byggnaden lite extra och som tog sig an den när frågan väcktes om att montera ned och spara resterna av byggnaden. Kokhuset var i mycket dåligt skick.

– Innan vi skulle ta ett sådant beslut ville jag undersöka det lite mer noggrant och insåg då att jag aldrig sett något liknande.

Hennes insikter resulterade i en ansökan till Länsstyrelsen om bidrag till att restaurera kokhuset. Med medel beviljade från myndigheten och insatser från museets tekniker har arbetet med att återställa det kunnat pågå under hösten. Företaget Gamla hus i Färila som specialiserat sig på just gamla timmerhus har varit engagerade i återuppbyggnaden. Nu väntar nytt tak och ny eldstad innan det åter kan tas i bruk för publik verksamhet 2012.

Huset tillhörde Flärke fäbodan innan det flyttades till Murberget 1917. Det unika är att flera familjer delat på huset. Det vanliga är att varje gård har sitt eget hus där de förvarar den färdiga osten i ett särskilt rum, en så

kallad mjölkbod.

– Det här huset har fyra separata mjölkbodar och ett gemensamt rum med eldstad. Det är ju känsligt med osttillverkning. Det måste vara rent och man vill inte blanda ostarna från olika gårdar och riskera att förväxla dem. Därför har de förvarat dem var för sig.

Kokhuset är av sent datum, torde vara byggt i slutet av 1800-talet. Efter insatserna under hösten ska nytt tak läggas och ny eldstad byggas upp innan arbetet är slutfört. Byggnadsantikvarien hoppas också på att teknikerna ska fortsätta att ta undan träd på fäbodvallen och förklarar varför:

– Åtgången på ved var stor, inte bara för uppvärmning. Pigorna på fäboden kokade hela tiden över öppen eldstad ute på gården, 10-12 timmar höll de på.

Därför kanske det var angeläget att bevara något träd för att få skugga, men bönderna höll en rätt stor radie ren från skog eftersom de behövde stora vedförråd och tog av det som fanns nära.

När Hjärdís Ek nu börjar se slutet för restaureringsarbetet av kokhuset hoppas hon på fortsatt engagemang för miljön som helhet. Själv ser hon gärna att det långa fähuset står på tur som nästa byggnadsvårdprojekt på Murberget. Fäbodvallen som helhet är märkvärdig. Den erbjuder en möjlighet att följa fäbodkulturens utveckling.

Gunnel Boström

Personalen i nya kläder

Ordinarie personal arbetade i de olika miljöerna på friluftsmuseet under sommaren 2010. Det innebär i sin tur att många har gjort en rad nya erfarenheter. Så här berättar några av dem:

Josefine Freidwall

Magnus Homqvist

SMEDSTORPET

Först och främst har det varit väldigt nyttigt, roligt och lärorikt att arbeta på friluftsmuseet. Jag har märkt att det är viktigt att alltid planera för några sysslor som lockar besökarna, men också för att det då blir roligare att jobba i miljön. Bakning, skura mattor, vedhugning och strumpstickning är några exempel på sysslor. Bäst av allt är ”mina” hönor och tuppen. De är mycket sällskapliga och ett värdefullt tillskott till smedstorpet.

Ann-Marie Karlsson, kanslichef

PRÄSTGÅRDEN

Besökarna tycker att det är en trivsamt miljö i prästgården som ser ut som ett riktigt hem. Särskilt köket känner de igen sedan de var och hälsade på farmor, eller som det ser ut i deras torp. Den gamla elspisen och kylskåpet, liksom den tredelade kakburken väcker minnen från äldre tider. När de får smaka av ocealsaften väcks nostalgiska minnen från barndomen när mormor bjöd på saft.

Barnfamiljerna går först till kaninburen och barnen börja mata kaninen Klara. Det är viktigt och roligt med djur i miljöerna som lockar besökarna hit. Sedan går de omkring i trädgården och tittar på växterna som gärna kunde haft diskreta namnskyltar.

Hjördis Ek, byggnadsantikvarie

ÅNGERMANLANDSGÅRDEN

Levandegörandet av olika miljöer på friluftsmuseet är en viktig, och av besökarna mycket uppskattad, uppgift för Murberget. Tyvärr är museets säsong för kort, jämfört med turistsäsongen. Nytt för i år var att fast personal skulle bemanna byggnaderna. Detta innebar ju att ordinarie arbetsuppgifter blev ”lidande”, och samlades på hög, under denna period. Men jag tror ändå att många uppfattade det positivt.

Att vara ”gamm-dräng” på ångermanlandsgården var en trevlig upplevelse. Det var fullt upp med den dagliga tillsynen av gården och inägor, med smärre reparationer och förbättringar. Ibland litet ensamt men allt som oftast många intresserade besökare från när och fjärran, vilket inte var något nytt för oss som är ”gamla i gården”.

Magnus Holmqvist, arkeolog

Rikard Schultz

Hjördis Ek

Gerd Lundqvist

SMEDSTORPET

För mig var det en helt ny erfarenhet att vara torparkvinna under några veckor. Det var ganska mysigt, att prata med folk och sådär. Vi hade höns vid smedstorpet också. De blev mina kompisar. På dagarna så sysslade jag med olika hushållsbestyr. Jag stickade sockar och nystade garn, fick låna nystkronan av husmor i ångermanlandsgården. Och så kokade jag karameller, sådana som Mikkel-Johanna brukade göra och sälja på marknader. Det var hon som bodde i torpet tillsammans med sin lilla dotter en gång i tiden.

Gerd Lundqvist, lokalvårdare

MURBERGSKYRKAN

Två varma julveckor i Murbergskyrkan har varit en, ur flera synpunkter positiv upplevelse. Att i en direkt dialog med besökarna få uppleva deras intryck av kyrkan, friluftsmuseet och läns museet har varit berikande. Det har förvånat mig att inslaget utländska besökare är så hög. En gissning kan vara bort emot en fjärdedel.

Jag har tidigare funnit Theodor Hellmans kyrkoskapelse antikvariskt lite svår att smälta. Denna tveksamhet har under mina veckor i kyrkan tonat bort. Murbergskyrkans blandning av funktioner, museum och kyrkorum, av förebilder från olika tidsperioder och från ett antal kyrkor i fyra norrländska landskap smälter samman till en helt egen skapelse. Hellmans frimodiga förhållningssätt till den antikvariska trovärdigheten i mötet med hans pedagogiska och folkbildande ambitioner känns befriande.

Bengt Edgren, landsantikvarie

Märta Molin

Björn Grankvist

Liv och rörelse i gårdarna

Sommartid är det liv och rörelse med guider i gårdar och torp på friluftsmuseet. Det finns alltid mycket att göra för barnen också. De stora festerna är andra återkommande och uppskattade inslag som: midsommarfirande, internationella festen, allsång och sist men inte minst julmarknaden.

Foto: Björn Grankvist

Fokus på länets kulturmiljöer

Kunskap om 130 av länets intressantaste historiska lämningar finns numera tillgänglig på nätet. Det har blivit möjligt genom ett projekt mellan landets läns museer. På Murberget är det arkeologen Lars-Göran Spång som ansvarat för projektet.
– Det ligger mig varmt om hjärtat att berätta om kulturmiljöer på webben, förklarar han.

Som forskningsansvarig vid läns museet har han inte bara kunskap på området. Han är också van vid att söka i källor och sammanställa uppgifter i olika sammanhang. Därför passade det som hand i handske när Lars-Göran Spång fick uppdraget att välja ut vilka miljöer som skulle presenteras och sedan också beskriva dem i texter på portalen Upptäck Sveriges historia.

Upprinnelsen till det hela är TV 4:s serie med samma namn där Martin Timell och historikern Dick Harrison tagit tittarna på en resa genom landets historia via representativa platser. Norstedts förlag har också gett ut en bokserie med titeln Sveriges historia. Satsningen var värd att ansluta sig till menade läns museicheferna i landet och beslutade sig för att etablera en webbplats, eller portal om man så vill, där varje län skulle bidra med att presentera sina miljöer.

Lars-Göran Spång berömmar teknikern Jonny Blästa som har byggt upp portalen Upptäck på webben.

– Den är lättöverskådlig och innehåller informationspaket fulla av fakta.

Sedan finns det länkar till fördjupningssidor och evenemang av olika slag. Det går också att ladda ner kartor.

Det innebär att den som intresserat sig för en plats snabbt och enkelt kan få vägledning för att hitta fram till en kyrka, gravhög, gammal by eller vad det kan vara. En delikat uppgift i sammanhanget har varit att välja bland de tiotusentals lämningar av olika slag som finns i länet. Lars-Göran Spång började med att samla ihop allt som finns i olika dataregister.

– Det blev många prickar på kartan, berättar han och skrattar lite inför minnet av bilden.

Nästa steg i processen blev att sätta upp en rad kriterier för urvalen. Tillgång till service på platsen var ett av dem, i vilken mån det finns ett naturvårdsområde i anslutning till lämningen ett annat. I landet finns så kallade riksintressen utpekade. Som namnet antyder är det platser och byggnader som är viktiga inte bara för människor i regionen utan för hela landet. De var självklara i sammanhanget liksom att tidsepokerna skulle följa TV-serien. De var tio till antalet och startade i stenåldern.

– Det var lätt att komma fram till ett beslut kring stenåldern. Alla kriterier är uppfyllda för Nämforsen.

Betydligt svårare var det att representera platser för 1400-1500-tal och 1600-tal.

– Vi har rätt många medeltida kyrkor som är intressanta. Vi har Styresholms fogdeborg. Och när det gäller 1600-

tal har vi byar med rötter i den tiden, Myckelgensjö till exempel.

En sida av projektet handlade om att välja ut och ställa samman data om platserna, en annan om att marknadsföra dem. Urvalet stannade vid 130 stycken på Upptäck Sveriges historia, som även innehåller bloggar för kommentarer från besökare.

Däremot är det inte lätt att marknadsföra dem alla. Därför sammanställdes en lista med 10 i topp. För att välja ut dem satte Lars-Göran Spång samman en grupp med representanter från de kommunala museerna.

– Vi hade rätt kul och träffades några gånger, men mest hade vi mejlkomunikation. Det fanns delade meningar om en del platser. De gällde till exempel vad vi skulle välja av Högom och Kvissle Nolby för att representera järnåldern.

Vilken av Ramsele och Alnö gamla kyrka som var viktigast vållade också en del huvudbry. En lista blev det i alla fall som marknadsfördes i ett samarbete mellan Murberget och Mitt Sverige Turism. En folder togs fram och Radio Västernorrland valde att samarbeta och gjorde i sin tur en programserie där sakkunniga från Murberget och de kommunala museerna medverkade.

Utfallet blev gott. I besöksiffrorna vid några av platserna visas en tydlig ökning.

Upptäck Sveriges historia finner du på www.upptacksverigeshistoria.se

Jag minns mina fyra år som ordförande

Inför mandatperioden 2007 – 2010 fick jag förmånen att leda styrelsen för vårt länsmuseum efter Kerstin Nygrens mångåriga ledarskap. Trots mitt stora kulturella intresse så var många av länsmuseets verksamheter nya men ytterst spännande för mig.

En av mina uppfattningar om museiverksamheten är att inte bara kunna bevara och visa upp historiska samlingar utan att aktivt både kunna arbeta med samtiden och framtiden samt försöka att få allmänheten mer aktiv i vårt utbud av våra olika verksamheter. Jag har också blivit ytterst imponerad av all den kunniga personal som gjort det möjligt i en svår tid att genomföra de av styrelsen fattade besluten om drift och verksamheter. Detta har ju inte alltid varit lätt och inte minst under det gångna året med de besparingsåtgärder som genomförts. Trots detta har goda resultat ändå kunnat levererats.

Många är de utställningar som visats under mina fyra år som ordförande. Jag tänker nämna några av dem. En av de första som visades under mandatperioden och som jag för övrigt invigde var utställningen "Insidan ut" som handlade om frikyrkor, dess verksamhet och personliga förhållandet till dessa företeelser. För mig som växte upp i tre olika bönhus i Ångermanland under

min barndom var denna utställning något som berörde mej speciellt.

En annan utställning som blev till en succé var "Ljudlabyrint", en djärv och annorlunda satsning med en huvudinriktning till barn och ungdom. Det var bl.a. imponerande att se 80 – 90 personer i åldrarna 4 till 85 år lägga sig på marken för att kroppsligen kunna känna av de olika vibrationerna som framkallades av 10 markberedningsmaskiner. Jag trodde faktiskt inte detta var möjligt enligt min tidigare museiuppfattning men det var det på läns-museet. Det var något helt annorlunda och djärvt att ha modet att pröva nya utbud för att åstadkomma nya upplevelser.

Nu gläds jag åt ytterligare utställningsframgångar nämligen "mopedutställningen." Jag hittade mitt mopedmärke som var en Puch Dakota. Ja, här blev det mycket nostalgi och det väckte många minnen till liv för mig som jag också tror att många av besökarna främst 40 och 50-talisterna fick. Jag hoppas att verksamheterna vad gäller utställningar kan fortsätta på den inslagna vägen med nya och djärva grepp.

Det finns också i fortsättningen mycket att göra för att förnya de fasta utställningarna något som den nya styrelsen får ta tag i.

Vad gäller externa aktiviteter så har vi också åstadkommit ett samarbets

avtal med de nordligaste länens läns-museer. Vi har tagit fram våra styrkor och våra spetskompetenser och tillsammans presenterat våra framtidsvisioner. Vi är på det klara med att det krävs samarbete även i framtiden med länsmuseumerna i Norrland för att få en bättre ekonomi och en starkare ställning i kultursverige.

Det har också varit intressant att tillsammans med museets chef Bengt Edgren fått delta på konferenser med till exempel länsmuseumernas samarbetsråd och lära av varandra. Det gäller också det internationella samarbetet som bedrivits genom den internationella museiorganisationen SAMP.

Min uppfattning är att det är viktigt att lyfta blicken, uppleva nya vyer se nya möjligheter och få impulser för att kunna forma framtiden, en framtid där jag hoppas att vårt länsmuseum har modet, och kan spela en viktig kulturell roll.

Kenneth Westin

Ordförande 2007 – 2010

Styrelsen för Murberget, Länsmuseum Västernorrland

Ordinarie ledamöter

Kenneth Westin, ordf (s)
Ulf Henriksson (s)
Birgitta Lind (v)
Jan-Olof Tedebrand (mp)
Mathias Rönngvist,
vice ordförande (c)
Ingrid Johanna Hammarstedt (fp)
Torgny Jarl (s)
Margareta Ragnarsdotter (s)

Ersättare

Tommy Eriksson (s)
Christer JG Andersson (m)
Conny Elderyd (kd)
Åke Hamrin (v)
Bertil Lundberg (m)
Barbro Ekevärn (sjvp)
Robert Bylund (s)
Malin Edgren (s)

Från Härnösand till Sollefteå

Drygt 3000 föremål, hattar, sockor, dukar, dockor och klänningar har lämnat Murberget under hösten 2010. Ny hemvist är Textilarkivet i Sollefteå.

– Det känns jättebra. Nu har vi i stort sett hela samlingen placerad på ett ställe, konstaterar textilkonservator Cajsa Hallgren som varit engagerad i det stora jobbet med förändringen.

Omflyttningen har fört med sig flera olika moment. En grupp om fyra-fem personer har gjort det hela möjligt. Vid sidan av Cajsa är det teknikern Per Ahlenius och konservatorn Josefina Freidwall som varit med hela vägen med stöd ibland av Hasse Holmkvist och ibland Kalle Frost från tekniska avdelningen.

– De var så otroligt duktiga. Per kan fixa vad som helst, jätteduktig. Kapa hyllor som är för långa, bygga till där det fattas. Inga problem. Och killen från Stadsbudskontoret visade sig vara otrolig på att köra palllift.

Men innan de var framme vid själva flytten av alla föremål hade många timmar lagts på både planering och inventering. Allt i samlingarna är

dokumenterat på registerkort. Så långt är allt i sin ordning. Däremot kan det hända att några av dem bytt plats genom åren. Nu infann sig tillfället att se över allt. Möjligheten att snabbt hitta vad som för stunden efterfrågas har därmed blivit mycket bättre än tidigare.

Under inventeringen fick konservatorerna också tillfälle att se över om något behövde packas om. Cajsa ger ett exempel:

– Föremålen är ju klassificerade och packade tillsammans med dem som hör ihop i samma kategori av föremål, broderier till exempel. Men ett av dem kan vara inramat och då är det inte så lyckat att ha dem alla i samma låda.

Dockor är de som krävt störst insatser av konservatorerna. De är gjorda i ömtåliga material, som huvuden av vax till exempel. Många av dem har därför packats om i mindre lådor.

När översynen var över gick flyttlassen i sex vändor från Härnösand till Sollefteå. Målet var att ha allt på plats till arkivens dag i mitten av november och då hålla öppet hus och visa upp delar av samlingen.

En central fråga när det handlar om

ett arkiv är systemet för förvaring. Till Cajsas plan hörde att hålla fast vid nummerföljden som använts på Murberget. Därför har de saker som tidigare fanns på ett visst radnummer och en viss hyllplats fått behålla platsbestämning, men nu med ortsplacering- en förändrad.

Parallellt med den fysiska flytten har alla föremål även fått en ny placering i databasens register. Olle Burlin på Murberget har döpt om allt och därigenom är det sökbart på en gång.

– Det gick jättesmidigt och jag är jätteglad, förklarar Cajsa Hallgren med ett leende som bekräftar vad hon pratar om.

Tidsplanen höll de. Öppet hus blev det på Textilarkivet under Arkivens dag. Då valde Cajsa att lyfta fram dockorna och intresset var stort. De fick göra flera visningar.

– Det var mycket uppskattat.

Efter årsskiftet har de fått tillfälle att sätta arkivet på prov när magasinerna börjat användas inför utställningen Samlat för dig! Allt har fungerat bra. Och allmänna visningar i magasinerna ska det bli varje år.

Weberkvartetten tar farväl

Efter bra precis 5 år som Murbergets Quartet in Residence tog Weberkvartetten farväl i december. Det gjorde de genom en föreställning där de presenterade några av höjdpunkterna. På frågan om vad som varit det bästa med åren på Murberget svarar de bland annat:

”Publikens närvaro och den otroliga värme vi känt från alla vi mött. Att få ha gått över gränserna och att fått spela all den ovanliga repertoar som utställningarna på museet har inspirerat oss att leta fram”.

Konferens på Murberget med ny teknik

Lokaler för stora och små sällskap.
Konferenslunch i utställningar och
historiska miljöer.

Fri entré. www.murberget.se

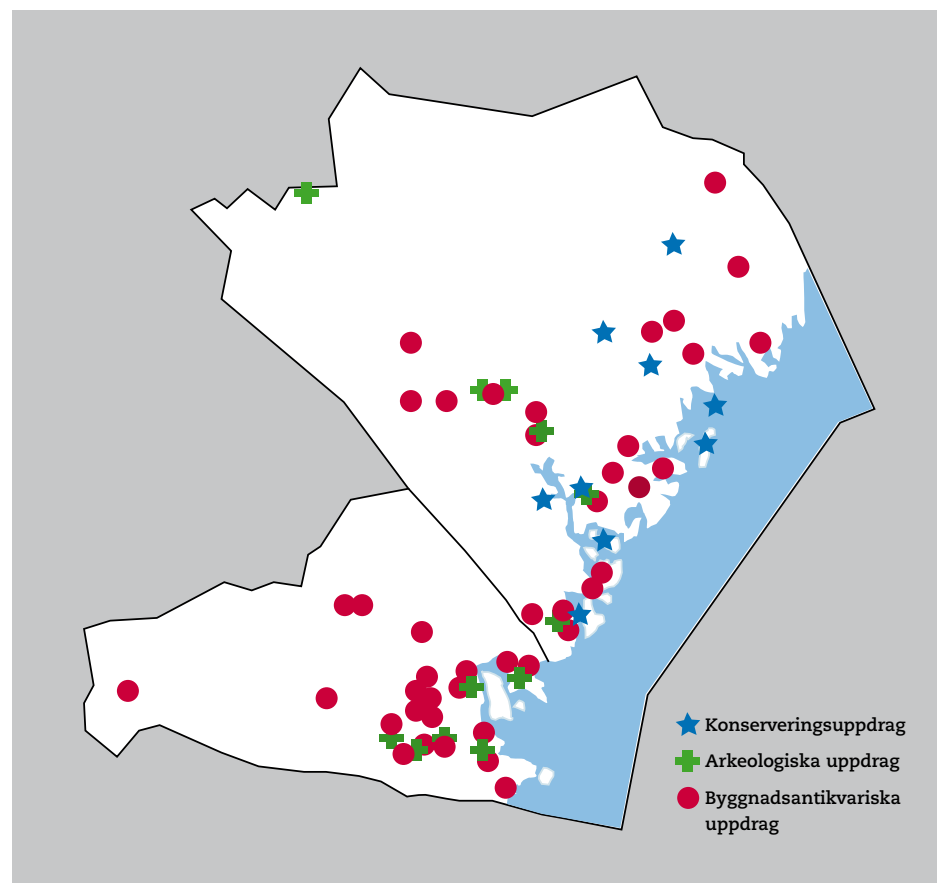
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16, butik, mat & kafé, tfn 0611-886 00

murberget
Länsmuseet Västernorrland

BESÖKSSTATISTIK

	2010	2009	2008	2007
Museibyggnaden	74 148	70 696	78 656	83 966
Skolverksamheten				
Buss på museet	–	1 567	1 872	925
Övriga visningar	3 207	2 183	3 342	3 737
Uppsökande verksamhet	226	231	645	1 160
Hemslöjd-barn ungdom	938			
Friluftsmuseet	16 672	14 297	14 586	
Textilarkivet	2 064	2 186		
Ulvö gamla kapell	9 734	7 310	8 303	6 624
Gammelgården	2 192	1 820	1 555	1 770
Programverksamhet	14 945	13 801	19 310	13 950
Hemslöjdsverksamhet	9 850	6 837		
ABM	250	570		
Hemsidan				
Murberget besök	150 045	180 258	166 736	129 256
Antal sidvisningar	1 026 837	1 334 862	104 642	650 996
Textilarkivet besök	11 873	8 570		
Antal sidvisningar	56 202	51 875		

Besöksstatistiken baseras på både mätning, men också skattning eftersom det inte finns räknare i alla miljöer och vid alla programpunkter. Friluftsmuseet var öppet 6 veckor 2010 mot 7 under året innan.

Karta över uppdrag utförda av arkeologer, byggnadsantikvarier och konservatorer. Rapporter finns att läsa på www.murberget.se

Yoga och konst

Kundaliniyoga är en träningsform med rötter i Indien. Under 2010 har det varit möjligt att bekanta sig med den på Murberget. Ledarer heter Gudrund Sondell. På frågan om vad som är speciellt med den formen av yoga svarar hon bland annat:

”I kundaliniyoga handlar det inte om knepiga kroppsställningar som ska utföras utan snarare om andningen och koncentrationen. Den är skapad för att vara ett bra verktyg för att stärka oss fysiskt och mentalt i vårt vardagliga liv”.

Anmäl dig till vårt nyhetsbrev

Varje månad berättar vi om aktuella utställningar, program, kurser och händelser.

www.murberget.se/nyhetsbrev

Gilla oss på facebook

www.facebook.com/murberget.lmv

Fri entré. www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-16
Butik, mat & kafé, tfn 0611-886 00

murberget

Länsmuseet Västernorrland